

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:401

av Birgitta Ohlsson och Maria Weimer (FP)

Införande av republik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statskicket republik bör införas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kungen bör fräntas sin roll som ordförande i Utrikesnämnden så länge monarkin existerar som statskick.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utländska ambassadörer bör överlämna sina kreditivbrev hos talmannen eller utrikesministern så länge monarkin existerar som statskick.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utrikesministern bör utfärda utnämningssbrev till svenska konsulter utomlands så länge monarkin existerar som statskick.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statschefsrollen i förhållande till främmande makt bör utövas av talmannen eller statsministern så länge monarkin existerar som statskick.

Motivering

Monarki är ett perspektiv principiellt oförenligt med demokrati. Riksdagen bör därför besluta att förändra grundlagarna och därmed möjliggöra övergång till republikanskt statskick.

Sveriges resa mot demokrati började för över hundra år sedan. Kampen var intensiv, och liberaler stod på barrikaderna tillsammans med socialdemokrater. Men under demokratins införande i Sverige fanns motståndare som i dag har givna platser i det demokratiska samhället. Universiteten, som för ett sekel sedan var en elit av

privilegierade topptjänstemän och studenter, är i dag en av det upplysta samhällets grundpelare. Försvaret, som före demokratins genombrott var opponent mot folkmakt, är nu ett statligt verk med stor folklig legitimitet. Högern, som motsatte sig lika rösträtt, har länge varit stabilt demokratiskt sinnad. Men monarkin, i form av statschef och hov, finns kvar.

Sedan 1970-talet saknar förvisso monarken många formella maktbefogenheter genom att inte bidra till regeringsbildningen, inte vara formell överbefälhavare etc. Men viss makt finns kvar. I 1 kap. 1 § regeringsformen står det: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” Detta är den politiska demokratins grundläggande princip. Men det finns ändå i våra grundlagar rester av icke-demokratiska principer och odemokratiska maktförhållanden. I 5 § stadgas: ”Konungen (...) är rikets statschef.” Denne kung utses inte via demokratiska principer utan tillkommer ”manliga och kvinnliga efterkommande till kronprins Johan Baptist Julii, sedermera Konung Karl XIV Johans, avkomling i rätt nedstigande led, Konung Carl XVI Gustaf” (SO 1 §).

Kungen har också flera andra uppgifter utöver den formella uppgiften som statschef. Han är ordförande vid särskilda informationskonsejer med regeringen och vid den särskilda konsej i vilken regeringsskifte äger rum (5 kap. 1 § RF). Han förklarar riksmötet öppnat (en tradition som ceremoniellt påvisar att riksdagen erhållit sin makt från kungen och inte från folket). Han är också ordförande i Utrikesnämnden, där rikets förhållande till främmande makt avhandlas. Vidare överlämnar utländska ambassadörer sina kreditivbrev till kungen. Kungen utfärdar utnämningssbrev till svenska konsulter utomlands. Allt detta bör reformeras. Kungen, inte statsministern eller utrikesministern, innehar dessutom den traditionella statschefsrollen i förhållande till främmande makt vid exempelvis statsbesök. Det är synnerligen olämpligt speciellt att nya demokratiska stater ska behöva mötas av den icke folkvalda kungen som högsta representant för Sverige.

Argumenten mot monarkin är principiella. I ett liberalt samhälle ska alla offentliga poster vara öppna för alla medborgare. Släktband, adelsbakgrund eller kopplingar till privilegierade samhällsklasser ska aldrig sättas före kompetens vid tjänstetillsättningar. Val ska stå i centrum vid dylika tjänstebesättningar och inte släkttillhörighet. Tanken att tjänster bör tillsättas på grund av lämplighet i stället för blodsband kan spåras historiskt till långt mer än ett årtusende före de första svenska kungarna. Monarkins ärftlighet strider mot liberalismens syn på den fria människan.

Birgitta Ohlsson (FP)

Maria Weimer (FP)